

Hjort, H.: **Historier om sjeler**. 192 sider. Pax Forlag, Oslo 1993.

Anmeldt af: *Henrik Høgh-Olesen*, Psykologisk Institut, Århus.

Et forsøg på sammensmeltning af litteratur og psykologi

"Denne bog er ikke 'rapport fra psykologens kontor' med eksakte gjengivelser av pasienters historier. Den vil gi innsikt i psykologiske prosesser gjennom fabuleringer, essays eller fortællinger om personer."

Sådan indleder forfatteren, der har erfaringer fra 25 års terapeutisk praksis, sit projekt. Vi er altså et sted midt imellem social-realistisk deskription, psykodynamisk kasuistik og kunstnerisk litterær konstruktion, og ifølge forfatterens intention nærmest det sidste for - "Annerledes end begreberne i faget, kan skjønnlitteraturen gribe, røre ved, holde rundt indre virkelighet", lyder det i forordet.

Under alle omstændigheder er det et hermeneutisk projekt, der her forsøges. Forfatteren vil vise snarere end *bevise* en række psykologiske sammenhænge og personlighedsdynamikker, og ideen er at nå det almene gennem kunstnerisk indlevende beskrivelser af det særegne, hvilket er en fuldt berettiget tilgang, ikke mindst fordi den psykologiske videnskab selv stiller sig midt i et genstandsfelt, vedrørende det menneskelige væsen og dets værensvilkår, som kunsten også traditionelt tilbyder os viden om, og dette ofte med betydelig større held. Når den græske sagnverdens heroer, eller personerne i Shakespeares dramaer, vedblivende fascinerer os, så er det netop, fordi disse karakterer, igennem deres partikulære form, alle formår at inkarnere eksistensens allermest grundlæggende og almene vilkår. Den faktuelle sandhed eller realitet er derfor ingenlunde videnskabens prægativ.

Herhjemme har vi ikke mindst Kierkegaards forfatterskab som et praktisk eksempel på en blandform, hvor den litterære roman forener sig med det filosofiske essay og den videnskabelige afhandling, således at en både levedygtig og erkendelsesbefordrende hybrid fremkommer.

Men det er selvsagt ikke hver gang dette lykkes, og det sker heller ikke her, selvom ambitionerne dog er mindre end den Kierkegaardske syntese.

Momentvis møder vi klare indlevelser. For eksempel i senilitetens tåger, hvor forfatteren virkelig (be)griber tilstanden, og gør den levende for læseren ikke blot som psykologisk fænomen men som en både smertelig og nådesfyldt livserfaring.

Portrættet af Arvo, den estiske helgen, der går i symmetriske mønstre for at mindske lidelsen i verden, fortætter sig ligeledes til en perle af kærlig empati, der med ét lader læseren se, at der bag skizofreniens "meningsløse" ritualer, her gemmer sig en næstekærlighed så stor, at man umiddelbart må røres.

Men der er for langt imellem disse "transcendenser", hvor formen virkelig frembringer de perspektivskift, der kan bringe os videre ind i den virkelighed der beskrives, end vi allerede er. Som oftest er historierne for korte, persontegningen for spinkel, og det dynamiske forløb for hurtigt og koncentreret udfoldet til at være litteratur og for upræcist og udetaljeret til at være anskueliggørende eller indsigtsgivende kasuistik.

Forfatteren har forsøgt at undgå fremmedgørende fagudtryk, der kan bringe os på afstand af den tætte og livsnære oplevelse, hvilket er udmærket. Men i stedet er teksten blevet rigelig fuld af tomme talemåder, der er hørt så tit, at de nærmest har karakter af floskler som f. eks.:

"du behøver ikke reise rundt i verden for å se; se inn i mennesker! Du og jeg er også mennesker. Indre reiser er smertefulde, lattervekkende, dejlige. Aldri kjedelige".

eller

"Jeg tror jeg blir en bedre terapeut, hvis jeg gråter mye; har du åpnet for egne sluser, kjenner du igjen trangene hos andre og tar imot".

Så sandt, så sandt. Men disse budskaber må formuleres og iscenesættes på en anden måde, hvis vi igen skal få øje på den virkelighed, der gemmer sig bag disse trivia. Her bliver det paradoksalt nok det "alt for kendte" og ikke fremmedordet, der spærrer for livsindsigten!

Det er jo kunstens mulighed såvel som opgave at få os til at se det værende i et nyt lys, så det pludselig åbner sig med et væld af oplevelses- og handlemuligheder til følge - ikke at gemme realiteten bag hverdagens trivial formuleringer. Disse talemåder forhindrer netop ofte en egentlig oplevelse, og forsømmer derudover at give mig den udfordring til at tænke selv, som enhver meningsfuld tilegnelse står og falder med.

Projektet ville have vundet betydeligt, hvis forfatteren havde viet den sproglige erkendelsesformidling en større indsats eller udnyttet det flerdimensionale oplevelsesrum, som den litterære tilgang muliggøre, endnu bedre. Så kunne flere pointer være vist i stedet for sagt, og det havde de nok stået sig bedre ved.